

22.03.2025.

Dražen Katalinić

Divlji kapitalizam na hrvatski način: EU direktive se prepisu, pa onda ne primjenjuju

Nacionalni program zaštite potrošača je skup lijepih želja, ali mrtvo slovo na papiru

Ministarstvo gospodarstva kasni s donošenjem Nacionalnog programa zaštite potrošača za razdoblje od 2025. do 2028. godine, upozoravaju potrošačke udruge koje kažu da im je prijedlog programa predstavljen tek nedavno, a moraju se očitovati do početka travnja.

Politička podjela

Osim toga, potrošačke udruge upozoravaju da su u ovogodišnjem državnom proračunu smanjena sredstva za financiranje potrošačkih udruga s 1,39 posto novca od igara na sreću, koliko im se dosad uplaćivalo, na 1,36 posto, dok su istodobno povećana sredstva za sportske klubove, s tim da se novac podijelio samo nekim udrugama, dok su neke ostale bez ijednog centa, poput udruge Potrošački centar iz Rijeke, a njezin predsjednik Marko Paripović kaže da se novac potrošačkim udrugama dijelio po političkoj osnovi.

– Nijedna udruga iz cijele zapadne Hrvatske; Istre, Kvarnera, Rijeke, Primorja i Gorskog kotara, od Ministarstva gospodarstva nije dobila ni centa, dobilo ih je samo nekoliko udruga i to u Kninu, Splitu, Čakovcu i Zagrebu, pa ako je potrošaču iz Rijeke potreban savjet od potrošačke udruge, morat će se obratiti u Knin ili Split, ironično navodi Paripović.

– Zna se s kim je HDZ u koaliciji i zašto se stalno protežira ideja o »crvenoj« Rijeci. To je osveta aktualnog ministra gospodarstva koji želi razjediniti potrošačke udruge, poručio je Paripović. Navodi da je prošli Nacionalni program zaštite potrošača proveden katastrofalno, da Ministarstvo gospodarstva nije provelo u djelo ni ono što je bilo zacrtano u Nacionalnom programu, za koji se još čeka izrada izvješća za saborsku raspravu. Ministarstvo gospodarstva samo prepisuje direktive Europske komisije, ali ih ne provodi u djelo, a ponekad ih, kaže, pogrešno i prepíše.

– Ugašena su savjetovališta, nema komunikacije s jedinicama lokalne samouprave, sve se svelo na informiranje potrošača oko uvođenja eura, jedino su zahvaljujući medijima udruge došle u

centar pozornosti zbog inflacije i bojkota trgovina, kaže Paripović i dodaje da Vlada po pitanju zaštite potrošača nije učinila »apsolutno ništa«.

Ni Hrvatska udruga za zaštitu potrošača, najstarija udruga takve vrste u Hrvatskoj, također ne dobiva ni centa iz državnog proračuna za svoje aktivnosti, kaže nam predsjednica Ana Knežević.

– Nacionalni program zaštite potrošača je skup lijepih želja, ali mrtvo slovo na papiru jer su prava potrošača zadnja briga ove vlasti. Prema tzv. potrošačkom semaforu Europske unije, koji mjeri informiranost, educiranost i zadovoljstvo potrošača te njihovo povjerenje u institucije, u 2015. smo bili na dnu ljestvice, kao i 2017., 2019., 2021. i 2023. godine, a sada smo predzadnji jer su nam Grci oteli zadnje mjesto, kaže Knežević i dodaje da su zajedno s hrvatskim potrošačima čak i hrvatski trgovci po informiranosti i educiranosti o pravima potrošača također na dnu europske ljestvice.

Loša kvaliteta

Potrošačke udruge pritom upozoravaju da najveći problem u Hrvatskoj za potrošače predstavlja kupnja preko interneta jer o tome potrošači nisu uopće informirani, a kamoli zaštićeni od države, tim više što su Carnet i Ministarstvo unutarnjih poslova upozorili na postojanje više od šest tisuća prevarantskih web stranica kojima se mami kupce. Knežević kaže da im se u udrugu dnevno javi po pet građana koji su prevareni prilikom kupnje preko interneta. Tako se jedan potrošač iz Zagreba žalio inspekciji na kvalitetu tenisica, a Inspektorat mu je nakon tri godine ponudio vještačenje, navodi Knežević primjer iz prakse. Hrvatska udruga za zaštitu potrošača velikim promašajem smatra što u škole nije uvedena edukacija potrošača kao nastavni predmet jer od pandemije COVID-19 više od 80 posto ljudi kupuje preko interneta, a nisu upoznati sa svojim pravima.

Osim internetskih prevara, prava potrošača u Hrvatskoj posebno su ugrožena i uvozom nekvalitetne hrane upitne zdravstvene sigurnosti koju nitko ne kontrolira, podsjećaju potrošačke udruge i skreću pozornost na činjenicu da se zahvaljujući brzom sustavu razmjene informacija o lošim proizvodima među članicama EU-a svakih nekoliko dana jedan proizvod u hrvatskim trgovinama povlači s polica.

– Kada smo prije nekoliko godina uvezli jabuke iz Poljske, otkriveno je da su 20 puta više nego što je dozvoljeno špricane pesticidima, a Švedska je, primjerice, te iste jabuke zabranila i upozorila ostale članice EU-a. Kada smo pitali tadašnjeg ministra Tolušića zašto ih i mi ne zabranimo, odgovorio nam je da se svi nalazimo na zajedničkom europskom tržištu, kaže Knežević.

Potrošačke udruge upitnim smatraju i što sektor zaštite potrošača u našoj zemlji spada pod Ministarstvo gospodarstva jer ministarstvo time dolazi u sukob interesa budući da obuhvaća i gospodarstvenike i potrošače, i za očekivati je da će kao takvo držati stranu gospodarstvenicima.

U članicama Europske unije, podsjećaju udruge, sektor zaštite potrošača upravo iz tog razloga spada pod Ministarstvo pravosuđa jer se radi o pravima potrošača, odnosno ljudskim pravima, a ne o interesima gospodarstva.

Utjecaj na inflaciju

Nezaštićenost i neinformiranost potrošača u Hrvatskoj dijelom je i uzrok inflacije, odnosno visokih cijena, jer je za definiranje i kontrolu cijena Vlada trebala učiniti puno više, smatra Knežević, poput čeških i obuhvatnijih kontrola Državnog inspektorata.

– Kada se obratimo Državnom inspektoratu zbog nepoštovanja cijena, oni samo kukaju da imaju previše prijava, a premalo ljudi, a mi potrošači očekujemo brzu i učinkovitu zaštitu, a odgovor Inspektorata dobijemo nakon tri godine, navodi Knežević.

Unatoč tome što potrošačke udruge prozivaju Ministarstvo gospodarstva zbog kašnjenja u donošenju Nacionalnog programa za iduće četverogodišnje razdoblje, koje je počelo prije više od dva i pol mjeseca, iz resornog ministarstva su nam odgovorili da se dokument donosi »sukladno planiranoj dinamici izrade i koordinacije među uključenim dionicima«.

– Dokument je u završnoj fazi izrade, a upućivanje u javno savjetovanje predviđeno je u nadolazećim tjednima. Usvajanje Nacionalnog programa planirano je tijekom drugog tromjesečja 2025. godine, stoji u odgovoru Ministarstva gospodarstva na naš upit.

Dio novca udrugama, dio ministarstvu

Udruge za zaštitu potrošača koje su imale sreću pa dobile državna sredstva moraju 170 tisuća eura raspodijeliti na njih pet, odnosno svakoj po 30 tisuća, a preostalih 20 tisuća eura mora dobiti Ministarstvo gospodarstva za svoje aktivnosti o zaštiti potrošača! Od 30 tisuća eura koliko se dodijeli godišnje jednoj udruzi, 21 tisuća eura se može potrošiti na plaće, a ostatak na aktivnosti udruge. Hrvatska udruga za zaštitu potrošača, kao i riječka udruga Potrošački centar, koje nisu dobile sredstva iz državnog proračuna, stoga rade isključivo volonterski, odnosno nemaju zaposlenika.